

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
คำถามการวิจัย	4
ความมุ่งหมายของการวิจัย	5
สมมติฐานการวิจัย	5
ความสำคัญของการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	6
กรอบแนวคิดการวิจัย	8
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
แนวคิดและทฤษฎีภาวะผู้นำครู	13
ความหมายของภาวะผู้นำครู	14
องค์ประกอบของภาวะผู้นำครู	15
แนวคิดเชิงทฤษฎีเพื่อการพัฒนาครู	27
การเรียนรู้ของครู	34
บริบทสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ	37
ข้อมูลทั่วไป	37
ข้อมูลพื้นฐานด้านการศึกษา	40
ผลการดำเนินงานงบประมาณ พ.ศ. 2557	44
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	48
งานวิจัยในประเทศ	48
งานวิจัยต่างประเทศ	52

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย 57
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง..... 57
	ประชากร 57
	กลุ่มตัวอย่าง 57
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 67
	การสร้างและหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ 68
	การเก็บรวบรวมข้อมูล 70
	การวิเคราะห์ข้อมูล 70
	สถิติที่ใช้ในการวิจัย 70
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 73
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 73
	ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล 74
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 75
	แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ 114
5	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ 123
	ความมุ่งหมายของการวิจัย 123
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 124
	สรุปผลการวิจัย 124
	อภิปรายผลการวิจัย 126
	ข้อเสนอแนะ 130

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม	133
ภาคผนวก	141
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์	143
ภาคผนวก ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	175
ภาคผนวก ค แบบประเมินเครื่องมือการวิจัยสำหรับผู้เชี่ยวชาญ	191
ภาคผนวก ง แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนา	205
ภาคผนวก จ รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	209
ภาคผนวก ฉ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของผู้เชี่ยวชาญ	213
ภาคผนวก ช ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	233
ภาคผนวก ซ ตัวอย่างผลการวิเคราะห์ข้อมูล	241
ภาคผนวก ฌ ภาพประกอบการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียน	247
ประวัติย่อของผู้วิจัย	253

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ตารางแสดงพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 4,305.80 ตารางกิโลเมตร	38
2 แสดงข้อมูลผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬ	38
3 แสดงข้อมูลบุคลากรในสำนักงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปึงกาฬ	39
4 ตารางแสดงข้อมูลจำนวนสถานศึกษาจำแนกตามอำเภอและกลุ่มโรงเรียน	40
5 ตารางแสดงข้อมูลจำนวนสถานศึกษา (แยกตามขนาดโรงเรียน)	41
6 แสดงข้อมูลจำนวนข้าราชการครู ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ ลูกจ้างชั่วคราวของสถานศึกษา	42
7 ตารางแสดงข้อมูลจำนวนนักเรียนและห้องเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬ	43
8 ตารางแสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามขนาดโรงเรียน และโรงเรียนในสังกัดแต่ละอำเภอ	60
9 รายละเอียดของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกเป็นรายอำเภอ	62
10 แสดงข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง	75
11 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพและประสบการณ์ ในการทำงาน	76
12 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายภาวะผู้นำครู โดยรวมและรายด้าน	77
13 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายภาวะผู้นำครู ด้านวุฒิภาวะความเป็นผู้ใหญ่ที่เหมาะสมกับความเป็นครู และรายด้านย่อย	78
14 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายภาวะผู้นำครูด้าน วุฒิภาวะความเป็นผู้ใหญ่ที่เหมาะสมกับความเป็นครูมีรายด้านย่อยคือ ด้านการพิจารณาทบทวน ประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออก ต่อนักเรียนและผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม.....	79

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
15 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายภาวะผู้นำครู ด้านวุฒิภาวะความเป็นผู้ใหญ่ที่เหมาะสมกับความเป็นครุมีรายด้านย่อยคือ ด้านการเห็นคุณค่า ให้ความสำคัญในความคิดเห็นหรือผลงานและให้ เกียรติแก่ผู้อื่น	80
16 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายภาวะผู้นำครู ด้านวุฒิภาวะความเป็นผู้ใหญ่ที่เหมาะสมกับความเป็นครุ มีรายด้านย่อย คือด้านกระตุ้น จูงใจ ปรับเปลี่ยนความคิดและการกระทำของผู้อื่น ให้มีความผูกพันและมุ่งมั่นต่อเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน	81
17 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายภาวะผู้นำครู ด้านการสนทนาอย่างสร้างสรรค์และรายด้านย่อย	83
18 ข้อมูลสอบถามภาวะผู้นำครูด้านการสนทนาอย่างสร้างสรรค์มีรายด้านย่อย คือมีปฏิสัมพันธ์ในการสนทนามีบทบาท และมีส่วนร่วมในการสนทนาอย่าง สร้างสรรค์กับผู้อื่นโดยมุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้ของนักเรียน และการพัฒนาวิชาชีพ	84
19 ข้อมูลสอบถามภาวะผู้นำครูด้านการสนทนาอย่างสร้างสรรค์มีรายด้านย่อย คือ ด้านการมีทักษะการฟัง พูด เปิดใจกว้าง ยืดหยุ่น ยอมรับทัศนะ ที่หลากหลายของผู้อื่นเพื่อเป็นแนวทางใหม่ๆ ในการปฏิบัติงาน	85
20 ข้อมูลสอบถามภาวะผู้นำครูด้านการสนทนาอย่างสร้างสรรค์มีรายด้านย่อย คือการสืบเสาะข้อมูล ความรู้ทางวิชาชีพใหม่ๆ ที่สร้างความท้าทาย ในการสนทนาอย่างสร้างสรรค์กับผู้อื่น	86
21 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายภาวะผู้นำครู ด้านการเป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง.....	87

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
22 ข้อมูลสอบถามภาวะผู้นำครูด้านการเป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง มีรายด้านย่อยคือให้ความสนใจต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่เป็นปัจจุบัน โดยมีการวางแผนอย่างมีวิสัยทัศน์ที่เชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และพันธกิจของโรงเรียนร่วมกับผู้อื่น	88
23 ข้อมูลสอบถามภาวะผู้นำครูด้านการเป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง มีรายด้านย่อยคือด้านการริเริ่มการปฏิบัติที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง และการพัฒนานวัตกรรม	90
24 ข้อมูลสอบถามภาวะผู้นำครูด้านการเป็นบุคคลแห่งการเปลี่ยนแปลง มีรายด้านย่อยคือด้านกระตุ้นผู้อื่นให้มีการเรียนรู้และความร่วมมือ ในวงกว้างเพื่อพัฒนานักเรียน สถานศึกษาและวิชาชีพ	91
25 ข้อมูลสอบถามระดับภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬโดยภาพรวมด้าน การปฏิบัติงาน ร่วมกับผู้อื่นภายใต้ระบบเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้	92
26 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายภาวะผู้นำครูด้าน การสนทนาอย่างสร้างสรรค์	93
27 ข้อมูลสอบถามภาวะผู้นำครูด้านการปฏิบัติงานอย่างไตร่ตรองมีรายด้าน ย่อยคือการศึกษาไตร่ตรองความสอดคล้องระหว่างการเรียนรู้ ของนักเรียน และการจัดการเรียนรู้	94
28 ข้อมูลสอบถามภาวะผู้นำครูด้านการปฏิบัติงานอย่างไตร่ตรองมีรายด้าน ย่อยคือด้านการสนับสนุนความคิดริเริ่ม ซึ่งเกิดจากการพิจารณาไตร่ตรอง ของเพื่อนร่วมงาน และมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรมต่างๆ	95
29 ข้อมูลสอบถามภาวะผู้นำครูด้านการปฏิบัติงานอย่างไตร่ตรองมีราย ด้านย่อยคือด้านการใช้เทคนิควิธีการหลากหลายในการตรวจสอบ ประเมิน การปฏิบัติงานของตนเอง และผลการดำเนินงานสถานศึกษา	96

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
30	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมายภาวะผู้นำครู ด้านการมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์นักเรียน 98
31	ข้อมูลสอบถามภาวะผู้นำครูด้านการมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์นักเรียน มีรายด้านย่อยคือการกำหนดเป้าหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ ที่ทำทหายความสามารถของตนเองตามสภาพจริงและ ปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จได้ 99
32	ข้อมูลสอบถามภาวะผู้นำครูด้านการมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์นักเรียน มีรายด้านย่อยคือการให้ข้อมูลและข้อคิดเห็นรอบด้านของนักเรียน ต่อผู้ปกครองและนักเรียนอย่างเป็นระบบ 100
33	ข้อมูลสอบถามภาวะผู้นำครูด้านการมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์นักเรียน มีรายด้านย่อยคือการยอมรับข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับความคาดหวัง ด้านการเรียนรู้ของนักเรียนจากผู้ปกครอง 102
34	ข้อมูลสอบถามภาวะผู้นำครูด้านการมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์นักเรียน มีรายด้านย่อยคือ การปรับเปลี่ยนบทบาทและการปฏิบัติงานของตนเอง ให้เอื้อต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์นักเรียน 104
35	ข้อมูลสอบถามภาวะผู้นำครูด้านการมุ่งพัฒนาผลสัมฤทธิ์นักเรียน มีรายด้านย่อยคือด้านการการปรับเปลี่ยนบทบาทและการปฏิบัติงาน ของตนเองให้เอื้อต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์นักเรียน 105
36	เปรียบเทียบความคิดเห็นภาวะผู้นำครูตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู จำแนกตามเพศแตกต่างกัน 106
37	เปรียบเทียบความคิดเห็นภาวะผู้นำครูตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู จำแนกตามสถานภาพที่แตกต่างกัน 107
38	เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ตามประสบการณ์การทำงาน แตกต่างกัน ที่มีต่อภาวะผู้นำครู 108

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
39	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ ความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันที่มีต่อภาวะผู้นำครู 110
40	เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน ที่มีต่อภาวะผู้นำครู 111
41	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีที่มีขนาดแตกต่างกัน มีต่อภาวะผู้นำครู 113
42	แสดงข้อมูลแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ 115
43	แสดงค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามรายข้อ (r) กับค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามปัจจัยการควบคุมภายในที่ส่งผลต่อการบริหารงานงบประมาณโรงเรียนมัธยมศึกษา..... 235
44	เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ตามประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน ที่มีต่อภาวะผู้นำครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ..... 245

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัย	8
2 กระบวนทัศน์เกี่ยวกับการเป็นผู้ถูกกระทำ (Active) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น ในตัวครูด้วยตนเอง (Constructivism) แทนที่การเป็นผู้ถูกกระทำ (Passive)	29
3 สัมภาษณ์ นายพิบูลย์ การิเทพ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลเซกา	249
4 สัมภาษณ์ นายรังสิทธิ์ มังคะละศิริ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านช่อมกอก.....	249
5 สัมภาษณ์ นายจาตุรณ คำบุญมา ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนบ้านหัวแฮต.....	250
6 สัมภาษณ์ รองศาสตราจารย์ ดร. สายันต์ บุญใบ ตำแหน่ง กรรมการบริหาร หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร	250
7 สัมภาษณ์ นายสมบูรณ์ โล่ห์คำ ตำแหน่ง ครูชำนาญการพิเศษโรงเรียนหนองแสงประชาสรรค์.....	251